СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 109. Джерзи Сіти, Н. Дж., второк, 12. мая, 1925. VOL. XXXIII. Nh. 109. Jersey City, N. J., Tuesday, May 12. 1925. THREE CENTS

Міжнародня Рада Женщин заявилась за Лігою Народів, світовим судом і постепенним розоруженнєм.

ВАШШИНГТОН, Д. К., 9. мая. — Міжнародня Рада Женщин приняла на нинішній сесії три резолюції, в яких заявляється:

1. — За Лігою Народів і за сим, щоб туди належали всі держави.

2. — За Постійним Судом Міжнародньої Справедливости в Газі.

3. — За постепенним розоруженнєм всіх держав під контролею Ліги Народів, і за „забезпеченнєм" держав перед розоруженнєм.

В резолюції сказано теж, що М. Р. Ж. вірить, що мирні взаємини між народами можна установити при помочі політики, яка вважати-ме сусідні народи природними приятелями, а не природними ворогами.

ВИБІР УПРАВИ МІЖНАРОДНЬОЇ РАДИ ЖЕНЩИН.

ВАШИНГТОН, Д. К., 9. мая. — Нині відбувся вибір уряду Міжнародньої Ради Женщин.

Предсідателькою вибрана одноголосно лейді Абердін з Англії (з Шотляндії).

Кромі того вибрані заступницями предсідательки: О. Ґордон, Англичанка, Авріль де Сен-Круа, Француженка; Анна Бакер, Норвежка; Г. Фрохгаммер, Данка; др. Ф. А. Саломон, Німка; Пляміикова, Чешка.

Польська кандидатка на віцепрезидентку сенаторка Йосифа Шебеківна провалилась.

Секретарками вибрані: Л. А. ван Еґен, Голяндка; А. Крістін, Хорватка; Ромніціяно, Румунка.

Касієркою В. Е. Сенфорд з Канади.

ГОЛОД В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 9. мая. — Сьогодня прийшов тут на поліційну станицю при Іст 104-ій улиці молодий 24-літний робітник і заявив першому стрічному поліцаєви, що він голодний. Звичайно в таких випадках поліцай тягне голодних в холодну, де дають їсти, але сим разом поліцай узяв його до ресторану. Спокійний і рішучий зір молодого вихуділого робітника його збентежив і він сказав: У мене тепер обідна пора, ходіть зі мною в ресторан. Робітник пійшов, а до них пристав ще і репортер Таймса. Там голодний розказав, що не може робити тяжкої роботи, бо автомобіл поторощив йому одну ногу, яку ходить лічити до шпиталю. Шукає лекшої роботи, та не може найти. А тимчасом хата не заплачена, їсти Біг дасть, а жінка в постелі перед пологом. По обіді вони всі троє пійшли до бідної хати молодого робітника. В студеній кімнаті лежала молода 20-літня жінка, також голодна. Була в хаті маленька ґазова кухонка, але нічого до варення ані навіть кусника хліба. Поліцай і репортер зложились їм трохи на поживу і попросили власника дому, щоб їх не викидав на улицю за незаплачене ренту, а також удались до шпиталю, щоб зоперовано ногу молодому робітникови й обіцяли йому найти роботу.

НІМЕЦЬКІ СМЕРТОНОСНІ ПРОМІННІ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 9. мая. — Американський торговельний комісар в Берліні Виллием Т. Догерті прислав сюди до міністерства торговлі звідомлення про винахід одним Німцем смертоносних промінів.

Він каже, що, як описують, ті проміні можуть знищити усе життє вчасі 6 годин на просторі сорока миль й у висоті 45,000 стіп.

Винахідник держить в тайні способи ділання промінів, і се, відки вони добувають таку силу.

ФРАНЦУСЬКІ ДОВГИ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 9. мая. — В кругах Білого Дому оповідають, що президент Кулидж доручив кабінетови звернутись до Франції із запитом у справі сплати военних довгів Америці.

ВАКАЦІЇ КУЛИДЖА.

ВАШИНГТОН, Д. К., 9. мая. — Президент Кулидж виїде на літні вакації дня 25-ого червня до Свомпскат, Месс.

Підчас його літування його екзекутивний штаб буде урядувати в Лінн, Месс.

ЧІПАЮТЬСЯ ГАЙЛЕНА.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 9. мая. — Противники мейора міста Ню Йорку Джана Ф. Гайлена чіпаються тепер його, чому він купував бонди для міста через брата свого зятя Павла Синнота, а не через інші фірми.

150 СКРИНЬ ШАМПАНА.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 9. мая. — Нині досвіта виладували бутлеґери суднами в Істгемптон, Л. Ай., 150 скринь шампана з Европи.

Проґібіційні патролюючі судна не помітили шампану, бо була мрака.

„СОВНАРКОМ" ПОТВЕРДЖУЄ КОНЦЕСІЮ.

МОСКВА, 8. мая. — „Совнарком" (совет народніх комісарів) потвердив контракт, який заключила советська концесійна комісія з англійською компанією для визискування надсілянських [illegible] копалень на протяг 36 літ.

УДАРТЕ В ВІЧЕВИЙ ДЗВІН, ДОПОМОЖІТЬ ГОЛОДНОМУ СЕЛУ.

Від місяців не бачить наш селянин хліба. Сам не має чим пожнвитися і не має зерна на весняний посів. Тепла зима і мишва знищила озимину. Лютий ворог донищує його податками і даннинами та жде на його загибіль.

Громадяне. Не даймо загибати живому народови. Киньмося всі як оден до ратунку нації. Нехай прокинеться в ту страшну хвилю і найбільш заспалий кут, хай вдарить в вічевий дзвін і кличе нарід на пораду, на негайну допомогу нашому Голодуючому Рідному Селу.

Поратувати село — це наш святий обовязок, бо ратуючи село, ратуємо українську націю. Від того обовязку не може і не сміє відтягнутися буквально ні одна особа українського роду.

В першій мірі повинні взятися до цеї праці наші товариства і парохії по місцях, а дальше всі свідомі громадяне. Повинні скликувати віча і наради і представити народови голодове лихоліття в старім краю.

Коли бракує Вам бесідника пишіть до Обєднання на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

ПРОВОКАЦІЙНІ ВІДОМОСТИ ПОЛЬСЬКОЇ ТЕЛЕГРАФІЧНОЇ АГЕНЦІЇ „ЕКСПРЕС" ПРО УКРАЇНСЬКУ МОЛОДЬ.

Польска преса з 11.IV. принесла відомість, подану за аґенцією „Експрес" про те, немов би то „Українська студентська рада" „начальний орґан усіх студентів, що бойкотують польські університети — спроневірила з довірених їй американських фондів значні суми, що сягають тисячі долярів." З компетентних українських студентських кол повідомляють нас, що подана відомість є наскрізь брехлива, та має чисто провокаційний характер. Про мету тої провокації догадатися легко, також, як не важко збагнути, з яких джерел вона походить.

НЕМА ТО ЯК ПОЛЬСЬКА БЮРОКРАТІЯ.

Славна вона, що заступи Боже; а така вже пильна, що нема такої другої. Не вірите? А ось вам доказ. Склалася така історія. Захотілося якомусь там українському жіночому товариству в Ню Йорку вислати українським інвалідам в краю трохи уживаного одягу. Приїхало це щасливо до Львова, тай лежить собі преспокійно на митнім уряді і чекає аж пригорне його Укр. Краєвє Т-во Опіки над Інвалідами. Та щож, польські митники наложили на посилку цлову оплату в двоє більшу, як вона вся варта. Т-во подало прохання до цлового уряду о звільнення від оплати. У Львові не поважились цього зробити і післали до Варшави. Звідтам прислали назад до цлового уряду „целем вбадання," чи істнує У. К. Т. О. Н. І. й що воно робить. До такої справи одиноко покликана поліція. Покликала вона оце недавно кількох українських громадян для переслухання. І після цього післала поліція звіт і може щойно тоді хтось там вирішить просьбу. Та заки це буде, мине ще який місяць. Пачка лежить вже два місяці на почті, полежить ще третий а за той час оплата за складове буде так висока, що не виправиться шкірка за виправку.

АМЕРИКАНЦІ ІДУТЬ ДО БІГУНА.

Американський уряд маринарки заповів, що за згодою президента Кулиджа, в подорожі до північного бігуна, яку має відбути Мек Мілянс, візьме участь двох старшин маринарки. Мілянс виїде 15 червня кораблем до каналу Кеннеді, звідки вирушить літаком до бігуна. По дорозі буде робити фільмові знимки. Експедицію фінансує Національне Географічне Товариство.

ПРИВІТИ КОНГРЕСОВИ У ВАШИНГТОНІ.

Конгрес Міжнародньої Ліґи Женщин у Вашинґтоні одержав богато привітів. Також одержали окремі національні делеґації, між ними й українська. Добро було-б, якби українська дістала ще більше привітів з апелем в обороні Західної України, що томиться в польському ярмі, бо сі телеґрами читають прилюдно на конґресі, де є 350 делеґаток 40 націй.

Адреса:

International Council of Women,
Ukrainian Delegation,
19th and New York Sts.,
WASHINGTON, D. C.

Конґрес кінчиться в середу вечір.

ДІТОЧИЙ РАЙ.

Цього року має бути знову відкрита велика, всебритійська вистава в Вемблей, в Англії. На ній має бути уладжений між иншими цікавими річами „Діточий рай." На острові буде зібране усе, про що тільки мріють діточі головки, усе, про що вони чули в чарівних казках, усе, про що снили у своїх снах.

На горбку посеред острова горітиме великанська свічка на взір тої свічки, якої вживається в англійських діточих кімнатах. Ця свічка має освічувати увесь рай. На цьому самому горбку буде уладжена кріпость, боронена гарматами та оловяними жовнірами, яких діти вживають до забави. У воді довкола острова будуть пливати золоті рибки і черепашки, які діти могтимуть ловити й забирати із собою.

Опріч того буде уладжене невелике господарство з маленькими коровками. Маленькою залізничкою могти-муть діти їздити по скалистих горах і довкола острова. Залізничка буде така маленька, що дорослі не зможуть з неї користати. Цілий остров буде заселений людьми і постатями, про які оповідається в казках.

Дуже це гарний помисл створити такий діточий світ, яким діти зможуть захопитися, бо зможуть його на свій спосіб зрозуміти. Можна уявити собі, що то за радість буде між малими шкрабиками, як вони найдуться серед такого казкового оточення та кілько клопоту матимуть мами і тати, щоб їх звідти забрати. А кілько потім споминів буде?

У. Н. СОЮЗ [illegible]

СУД ПРИЗНАВ УДОВІ $25.000 ВІДШКОДОВАННЯ.

Університетський професор економії, Ернест Флігель з Ню Йорку, стояв собі на розі двох нюйорських улиць і ждав на відповідну нагоду, щоби перейти на другий бік улиці. Нараз біля него лучилася катастрофа: збилися з собою два самоходи. Один з них належав до „Стогол Тексі Компанії", а власником другого був міжнародний адвокат, др. Фридерик Кондерт. Оба самоходи по зударенню вивернулися на стоячого професора й убили його. Вдова по убитім, який мав 56 років, заскаржила автомобілеву компанію Стогола й адвоката Кондерта о $50,000 відшкодовання за смерть свого мужа. Лава присяжних суддів на онодішній розправі, якій проводив член Найвисшого Суду Мічел, присудила пошкодованій удовиці $25,000, які мають заплатити спільно обі обжаловані сторони.

ТЕМПЕРАМЕНТНІ ПРИХИЛЬНИКИ СПОРТУ.

Що й дивуватися патріотичним Арабам, які з пересердя на великодержавну британську політику бють при кожній нагоді протегованих Англією палестинських Жидів. Сторонники львівської футболевої дружини „Поґонь" мають теж горячий темперамент, який каже їм дуже яскраво виявляти свою нехіть до конкуренційних чужонаціональних спортових гуртків. Дня 14. квітня приїхала до Львова жидівська футболева дружина „Гакоаґ" з Відня. Ледви покінчився її „мач" з „містшем „Поґоні", коли патріотична львівська публика влетіла на грище і в гостинному запалі булаб на добре потурбувала втомлених грою віденських Жидів, колиб поміж публикою не була сила-силенна їх співвизнавців. Таким робом третя частина публики, яка оголосила „невтральність," мала додаткове друге видовище.

ВТЕЧА МАХНА.

По відомостям із Данціґу проживаючий там під доглядом влади Махно втік до СРСР. До Данціґу були вислали Поляки Махна після відомого процесу проти нього у Варшаві, де його суд виправдав.

СТАРИННІ ГРОБИ ПІД ДАНЦІҐОМ.

В місцевости Правст, недалеко Данціґа, знайдено цвинтар із першого століття перед Христом. Досі викопано 12 урн (посудин наповнених попелом), розуміється мертвих людей. Близько того цвинтаря знайдено недавно ще старший гріб, бо з часів семого століття перед Христом.

Пів міліона Німців повитає Гінденбурґа в Берліні.

БЕРЛІН, 10. — мая. — Завтра прибуде сюди з Гановеру нововибраний президент Німеччинин Павло фон Гінденбурґ.

Його приїзд до столиці буде тріюмфальним вїздом. Понеділок буде днем Гінденбурґа в Німеччині. Пів міліона народу вийде на улиці його привитати.

Націоналісти роблять заходи, щоб старий прапор Німеччини чорно-біло-червоний заслонив новий червоно-чорно-золотий. Поліція в силі 10,000 буде пильнувати порядку в місті підчас паради.

Інавґурація буде у второк, 12-го с. м.

КОНТРОЛЯ ПОЖИВИ.

ЛОНДОН, 9. мая. — Урядова комісія, що розглядала питання про контролю над цінами поживи, заявилась за створеннем спеціяльної поживної контрольної ради, яка має мати нагляд і контролю над цінами і торговлею поживи в цілому краю.

МИТО.

ЛОНДОН, 9. мая. — Анґлійський парлямент приняв проект закона на введеннє в Анґлії мита на заграничні автомобілі, музичні інструменти, фільми і годинники.

„РІВНОПРАВНІСТЬ."

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 9. мая. — Міжнародня конференція з рамени Ліґи Народів для контролі виробу і торговлі оружем заявилась нині за рівноправностю у виробі, і вивозі оружя й амуниції для всіх держав, великих і малих.

ЧЕХІЯ І ПОЛЬЩА.

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 9. мая. — Тут началась нарада представників „малої антанти."

Чесько-словацький міністер закордонних справ др. Едвард Бенеш заявив, що він приєднав Польщу і єя обіцяла йому співпрацю з „малою антантою".

КАРИ ЗА ПРОТИ-ДЕРЖАВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.

РИМ, 9. мая. — Італійське правительство приготовлює новий законопроект, по якому суди мали-б дуже остро карати особи, яким докажеться проти-державну діяльність.

ЩЕ НЕ ЛЕТИТЬ.

ОСЛО, столиця Норвеґії, 9. мая. — Із Спіцберґен повідомляють, що відкривець Амундсен відложив свій лет до північного бігуна на кілька днів з причини великої сніговиці, яка тепер туди надійшла, а яка, як сподіваються, небаром перестане.

МИКОЛА МИКОЛАЄВИЧ РУХАЄТЬСЯ.

ПАРИЖ, 10. мая. — Бувший російський головно-командуючий великий князь Микола Миколаєвич подав до пролюдного відома, що вже настала пора і він готовий пійти військовою виправою проти большевиків для повалення їх влади в Росії.

(Микола Миколаєвич обіцяв Польщі Західну Україну і Румунії Буковину і Бесарабію, якщо поможуть йому засісти на престолі в Москві).

ТРОЦЬКИЙ ВЕРНУВСЯ ДО МОСКВИ.

МОСКВА, 7. мая. — Сьогодня вернувся сюди з відпочивку на Кавказі Леон Троцький, з жінкою і своїм 17-літнім сином. Він постарівся і майже посивів, але чується здоровий і повний сил до нової праці.

На дворець вийшло лиш кілька осіб його привитати. Уряд і комуністична партія зовсім не звернули уваги на його приїзд.

Кажуть, що тепер він дістане становище голови верховного економічного совета. „Совнарком" хоче доручити йому перебудову економічних установ у Росії.

ЗІНОВЄВ НА КАВКАЗ.

БЕРЛІН, 8. мая. — Одночасно з поворотом Троцького до Москви виїхав відтам на довший відпочинок на Кавказ голова „комінтерна" Зіновев.

Кажуть, що йому звеліли виїхати, щоб усунути найбільшого ворога Троцького, якому тепер хотять большевицькі лідери віддати уряд комісаря закордонної торговлі.

Замітно, що перед виїздом Зіновева ограблено його „комінтерн" на міліони й досі грабівників не викрито. Догадуються, що се його противники так його обчистили перед виїздом на вакації.

ЗАСУД НА СМЕРТЬ.

СОФІЯ, столиця Болгарії, 9. мая. — Болгарський военний суд засудив 20 комуністів заговірників на кару смерти.

Суд над прочими заговірниками продовжується.

В ОБОРОНІ ВЕНЕЦЬКИХ ҐОНДОЛЬ.

РИМ, 9. мая. — Італійський премієр Муссоліні одержав від 400 італійських школярів і школярок з Ню Йорку прошення, щоб не допустив, аби у Венеції заведено моторові лодки замісць ґондоль. В петиції вони казали, що галас моторів позбавивби Венецію тої принади, яка можлива тільки підчас тишини.

Муссоліні заявив, що задовольнить бажання студентів і студенток з Ню Йорку.

(Венеція се місто на воді. Улиці міста се водні канали, якими пливають люди на лодках. Вечерами і ночами плавають на лодках (ґондолях) переважно сторонні люди, що приїхали побачити Венецію, а керманичі лодок співають їм свою пісню „ґондолієру").

ЗАПИС $200,000 ДЛЯ КУХАРКИ.

ЛОНДОН, 9. мая, — Тут помер фінансіст Джордж Паркинс Кулі. В тестаменті записав він своїй кухарці Джейн Голт $200,000. Вона бідна вдова по робітнику.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинока число три центи.	
One Year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One Year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

В ЦАРСТВІ СМЕРТИ.

Народний комісар здоровля СССР, тов. Сімашко, а також його колеґа тов. Богуславський, обернувшись „лицем до села," нарешті побачил те, чого не мали часу побачити за вісім минулих літ, коли стояли до села задом. І той і другий поділилися своїми глибокими вражіннями з ком-читачами в „Известиях" і в „Правд'і." Картина совітського медичного будівництва на селі вийшла з-під пера червоних достойників остільки проречиста, що перед нею спасує найлютійший до комуністів білоґвардійський публіцист.

Для аматорів статей з радянської України перекажемо коротко ту частину звідомлень т.т. Сімашка й Богуславського, котра стосується до України. З них ми побачимо, що всі зусилля українських передвоєнних земств поставити опіку над народним здоровлем на належну височінь з приходом до влади червоних бузувірів переведено на нівець.

„Близько 60% усіх лікарень на селах потребують капітального ремонту і перебувають у такім стані, що коли ми не заходимося коло ремонту їх і не вжиємо до сего рішучих заходів, то років за два вони зовсім розваляться." Про те, як саме виглядають тії лікарні й амбуляторії писалося ще торік таке: „потрібують великого й капітального ремонту, бо дахи здебільшого протікають, вони не пофарбовані, печі курять, стелі валяться, шиб у вікнах нема, підлоги попрогнивали, водотяги й каналізаційні спорудження не функціонують, купелів (ванн), а значить і санітарного догляду за хорими, часто нема ніякого, огорожу розібрано, господарські будинки розвалюються, помешкання занехаяні — сила пороху, бруду, павутиння, в змізернілих садках — гусінь." (Проф. Мед., 1924, ч. 3—4.). Отже вже один рік минув і „мерзота запустіння" може наступити не за два роки, як запевняють червоні вартові народного здоровля, а за рік.

Плаче тов. Наркомздрав і над становищем з медикаментами. В київській ґуб., напр., „медикаментів часто нема, нема найпотрібніщих — йоду, хиніни, сердечних і т. д." Тому, що нема хльороформу, часто робиться тяжкі операції без наркозу.

„Ви уявіть собі, — з жахом вигукує Сімашко, — що каже про нас той селянин, котрому втяли руку чи ногу без наркозу! Чи-ж можна після сего товкмачити йому про „смичку" з селом і всякі инші високі матерії?" Ще-б-пак! Проте дбайливий опікун може бути спокійний що до своєї области управління: і без того „той селянин давно вже гострить ножа на свою „р.-селянську" владу.

Коли до міста ще попадає щось із медикаментів, то село їх і не нюхає. Сімашко наводить приклад, коли „з досить пристойної медикаментозної „развьорстки" на долю лікарського участку попадало по 2,0 аспірину й 15,0 рицини." Або, напр., по ґуберніяльних і повітових виконуючих комітетах було розіслано 40 тис. термометрів; на Україні 34 тис. ліжок, отже здавалося, що термометрів вистарчить, а вийшло, що по лікарнях температуру у хорих міряють ...пальцем! Що до перевязок, то для сего всюди вживається... мох, ганчіря, бінти з матрацових мішків. Навіть паперу для порошків нема: для сего вживається торішні реґістраційні картки. Транспортових засобів у лікарів також Біг дасть: тому, що і в селян коней не рясно, нема змоги ні хорого везти до лікаря, ні лікаря до хорого.

Найцікавійше в сій історії деталь з термометрами. Навіть термометри крадуть гуртом. Наділив Господь Україну владою!

А як же живе лікарський персонал?.. Року 1924 пересічна платня для лікарів була 20 р. 26 коп. що-місяця або 16% довоєнної, для фельшерів (лік. помішників) — 11 р. 62 коп. або 32,1%. Тому невдивовижу бачити, що діти лікарського персоналу „ходят в кусочки," себ-то жебрають. Але й сю мізерію лікарі не дістають вчасно, тому часто можна бачити, як лікарський персонал удосвіта простує в поле з косами та граблями. Треба додати ще, що колишня земська медицина була безплатною для народу, а радянська здебільшого оплачується, через те нужденний народ звертається до всяких знахорів та чудотворців.

Коли хто думає, що занепад сельської медицини залежить від загального стану републик, то помиляється. „Занепад її, — пише тов. Богуславський, — пояснюється не тільки браком засобів, але й тим, що сій роботі не надають потрібної ваги." Напр. видатки на охорону народного здоровля в РСФСР в 1923 році становили від 15 до 10,3% загального бюджету, а на Україні — 6,3%. На Катеринославщині на годуванне хорих у лікарнях видавалося 3 коп. в день, в Ізюмськім районі в Харківщині — на рецепт видавалося по 1 коп!...

Що можна додати до сеї картини, одверто намальованої медичними совітськими верховодами? Єдине хіба, щоб нарешті доля зглянулася над нашою нещасною Батьківщиною й швидко розвіяла без вісти всіх тих, хто от уже шестий рік є причиною мук і страждань нашого народу.

АМЕРИКО! СПОВНИ СВІЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ОБОВЯЗОК.

(Надіслана стаття).

I.

Поляки послідними часами дуже „взбуржені і занепокоені". Щож сталося такого, що їх власне тепер вибило з рівноваги, хотя правду сказавши — душевна рівновага а Поляк — це поняття взаґалі досить далекі від себе. А сталося таке, що Німці сековані на ріжні способи з боку побідоносної антанти хотілиби вже бодай з її боку мати спокій і робять кроки, щоби межи ними, Францією, Англією та Бельґією прийшло нарешті до сталого порозуміння. І тому то ще перед трема місяцями вони розпочали вступні переговори зі згаданими державами **в справі обезпечення східних границь Франції**, бо це головно о Францію іде. Вона боїться що Німеччина змігшися в силу готова знову розпочати війну з нею в ціли так званого „реванжу", то є відплати, так як війна Франції з Німеччиною в роках 1914-1918. була властиво також реванжом за війну в роках 1870-71, в котрій Німці на голову побили Французів та забрали їм дві провінції: Ельзаз і Льотрінґен. Тепер, в р. 1919 мусіли Німці ті краї віддати хоч правду сказавши жиє там немало їх земляків. Назва головного міста, „Штрасбурґ" доказує найліпше, що той край первісно був чисто німецьким. Доперва франц. король Людвик XIV. († 1715 р.) забрав в рабівничий спосіб ті краї. Ну — але сталося: Німці програли і видять, що бодай на разі — не дадуть ради і тому хотіли би якось заспокоїти Французів та дати їм якісь „ґарантії", себто запоруку. Що до своїх східних границь, то є спірних з Польщею то они заявили, що їх урегульовання будуть домагатися в мирній дорозі переговорів, зглядно користаючи з параґрафу 19. статутів Союза Народів.

Але на злодію шапка горить — то горить очевидно і на Польщі. Тому й не диво, що Поляки піднесли страшний крик тревоги, тим більше що і у Франції, польської опікунки ситуація для них дуже псується. Їх Французи починають прямо ненавидіти і то не уряд, котрий ще маркіруе союзницьку любов до Польщі але таки французька суспільність.

Почалося від того, що Поляки старалися своє побратимство з Французами в цей спосіб використати, що післали їм кількасот тисяч своїх робітників на роботу при відбудові знищених війною околиць. Але польські робітники некультурні і не здисципліновані та здивували прямо Французів своїм брудом, піянством та охотою до ґалабурд.—До того частина їх пустилася на рабівництво і у французьких ґазетах раз-у-раз читати можна нарікання на **„польських бандитів"**. З другого боку наїхало на Францію множество польських так званих **„піднебесних птахів"**, що то не орють і не сіють, але мимо того жиють тай ще добре, розкішно! Такі пташки попадають остаточно в колізію з судами а тоді знову мають французькі часописи нагоду нарікати на **„польських ошуканців"**.

З другого боку польська політика міжнародна дає все наново Французам до роботи, хоч вони мають докищо свої власні клопоти, ось як нпр. той чи відкликувати свого посла при боці папи римського чи ні. І так послідними часами вишукали вони собі ґудза з вільним городом Данціґом при устю Висли у Балтійське море. Вони конче хотіли би той город таким самим підступний спосіб захопити, як захопили Вильну, лише що Данціґ позістає під опікою Союза Народів, котрого делеґат (ґенеральний комісар) Мек Донел там резидує. Та Поляки взялися на підступ і поприбивали по всім Данціґу свої почтові скринки з намальованою —як казали в р. 1905 варшавські соціялісти — „бялон ґенсьон". — Заряд Данціґа казав ті скринки повідривати (і мабуть у них тепер годує гуси — але живі) а Мек Донел це заряджене потвердив. Поляки вcтеклі віднеслися до Союза Народів — во і очивидно і до Франції з просьбою о поміч „парце".

Але Французам вже цего всього таки забагато а в органі бувшого міністра президента а тепер міністра фінансів — пана Кейо, то є в часописи „Ль Ер Нувель" появилася стаття, в котрій автор професор Баш каже ось що:

„Польща мусить зрозуміти, що Франція не може занедбувати своїх власних інтересів навіть для справ держави союзної і дружньої, якою є Польща. — Польський міністер справ загр. Скржиньскі помиляється, коли думає, що Франція зречеся охорони своєї власної безпеки, щоби за всяку ціну піддержувати молодий нарід, вправді дуже інтересний своїми болізними переживаннями, але в котрім в небезпечний спосіб ферментують націоналістичні та шовіністичні дріжджі. — **Польська політика відносно Литви, котрій насильством, що не даесь оправдати зрабувала Вильну. Відносно Східної Галичини, признаної їй постановою ради амбасадорів насупроти одноголосному бажанню людности**, а особливо відносно Данціґа, где є в отвертім бунті проти ґенерального комісаря Союза Народів — **та польська політика є правдивою небезпекою для европейського мира.** Нехайже Польща знає, що **Франція не буде вести війни задля почтових скринок в Данціґу**, і що не позволить на це, щоби Польща сталася для Европи тепер цим, чим була до недавна Сербія!".

Як бачимо проф. Баш сказав розбриканій Ляшні крепке слово правди, а Ляшня взяла собі це слово дуже до серця і верещить що грозить **новий розбір Польщі.** А мають чого Ляшки Панки боятися, бо і така важна в політичнім світі парсуна як **Льойд Джордж** недавно в своїм орґані з натиском зазначив, **що Польща позабирала німецькі, українські та білоруські землі, до котрих не має найменшого права!**

Ввиду таких поважних голосів визначних політиків у впливових часописях нема нічого дивного, що на Поляків напав страх і що вони з перепуду тратять прямо змисли!

І так вшехпольська часопись „Ґазета Варшавска" виписує ось яке:

„Ситуація для нас поважна, і як що західні держави приняли би німецькі пропозиції, то **справа розбору Польщі увійде на дневний порядок.** І ми були би свідками повтореня операції доконаної у 18 віці — тепер шляхом дипльоматичним і правним на основі параґрафу 19 статутів Союза Народів, а то зі збереженем всіх приписів міжнародного права. Рішенне спочиває тепер на Франції, на котру звернені тепер є очи цілого польського народу. Згоду Франції на німецькі пропозиції зрозуміли би в Польщі яко зірване всіх договорів, які лучать до сьогодня Францію з Польщею. У Франції більше ще орієнтуються що до цего, ніж діється в Польщі. В Англії не здають собі справи з цего, що кожда спроба нарушити територію польської держави мусить скінчитися війною"!

Недавно на засіданню військової ком. польський п. Садзевіч зголосив внесок, в якім домагаеся **прискорення праць военного міністерства над проектом закону про заг. мобілізацію,** мотивуючи це загальним політичним положенем Польщі і урядовою програмою німецького уряду в справі західних границь Польщі, отже — відтручення Польщі від моря і забрання Горішнього Шлезка.

Найкращим доказом, як на Поляках шкіра **тремтить бачимо з манифестації яку устроіли** польські соціял-патріоти у Варшаві в день іменин маршала Юзефа Пілсудского, що також належить до тої чесної кумпанії. Отсе у великій салі кіна „Сплендід" зібралося більше як тисяча пепесовців та „визволенців" для відданя „голду творци польскей неподлеґлосці" та ухваленя відповідних до поважної і небезпечної хвилі — резолюцій. Старий, над 80-літний історик польських повстань,. сенатор Лімановскі зазначив в довгій промові характер того свята яко відданя пошани тому, що сотворив польську армію, і котрий повинен і тепер, **серед тої ґрізної політичної ситуації** стояти на чолі армії.

По промовах Барліцкого, Ануша („визволенца") і других — ухвалено резолюцію, в котрій стверджено „що ввиду неясної міжнародної ситуації і ввиду поставлення знаку запитаня що до границь польської республики — є доконечною що найбільша чуйність **всіх** державних властей і скуплене всіх суспільних сил під окликом ненарушальности границь вітчини, —

„що польський уряд не доцінює теперішної (не „зразної"!) ситуації, не висновує з неї доконечних консеквенцій та не сповнює в тій поважній хвилі свого обовязку як належить, —

„що полишаючи поза впливом на справи державні Юзефа Пілсудского, вожда національних боротьб о основанне власної держави а потім найбільш заслуженого оборонця величи сили і могучости відродженої вітчини — уряд допускається тяжкої провини зглядом її будуччини і розбуджує своїм поступованнем несупокій серед найширших народних мас".

Як бачимо, то „пепесовці" (партія польських соціялістів) і „визволенци" не менші шовіністи та імперіялісти від вшехполяків.

Кирило Т.

КАСОВИЙ ЗВІТ ОБЄДНАННЯ.

(За місяць квітень, 1925).

I. ПРИХІД.

1) З пренесення з попередного місяця		$ 393.55
2) Приходи з квітня:		
а) Народний податок і б. ф.	$561.54	
б) Рідна Школа	53.10	
в) Ріжні	385.65	1000.29
РАЗОМ		$1393.84

II. РОЗХІД.

а) Висилка до краю:		
1) Боєвий Фонд	$400.00	
2) Голодному Селу	125.00	
3) На гріб полк. Д. Вітовського	100.00	
4) „Просвіта" у Львові	75.00	
5) Інваліди	75.00	
6) На памятник по О. Бесарабовій	50.00	
7) На Народний Дім на Городецькім передмістю Львова	30.00	
8) Пересилка	9.85	$864.85
б) Платня секретара		150.00
в) Рент		25.00
г) Телефон		5.00
д) Кошта дороги		10.00
е) Марки і прибори канцелярійні		8.00
РАЗОМ		$1062.95

III. ЗІСТАВЛЕННЯ:

Прихід в квітни	$1393.84
Розхід	1062.95
Остає в касі з днем 30. квітня	$ 330.89

ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

ПРАЦЯ ГАЛИЦЬКОЇ ПРОСВІТИ В ОСВІТЛЕННІ ПОЛЬСЬКИХ ЧАСОПИСИЙ.

Загальні Збори Т-ва „Просвіта" з 25. грудня, 1924, відбились доволі голосним відгомоном у львівській польській пресі. Деякі обмежились до зреферования найважнійших дат з друкованого звідомлення, а вже „Слово Польске" в осібній статті сказало виразно, що **Просвіта се осідок гайдамаччини**, і дивується тільки, що влада замало пильно стежить за небезпечною діяльністю читалень.

При сій нагоді хочемо навести дословно уваги польського освітного журналу („Польска Осьвята Позашкольна", Варшава) про стан освітно-культурної праці української Просвіти в році 1924.

Та ґазета пише:.

Освітно-культурна праця не змогла ще, як стверджує „Народня Просвіта" в 10. числі, відродитись після военного лихоліття. Причини сього стану приписує Просвіта трудностям з боку адміністраційної влади, але не минає і сього, що чи не найбільшу відграє ролю, коли бесіда про розвиток або недорозвиток освітної праці, пасивність інтеліґенції і селянських мас.

Між ріжними видами освітно-культурної праці найбільший розвиток виказують театральні вистави і концерти.

Друга форма освітної праці видна в засновуванню і веденню бібліотек.

Недостає статистичних дат щодо викладів і курсів для дорослих, тощо. Тому не можна зорієнтуватися в розмірах сеї діяльности.

Одначе не без значіння зусилля Головного Виділу і деяких філій, які змагають до належитого підготовання освітних працьовників на осібних курсах, улаштованих задля сеї цілі. І так філія в Теребовлі вела кооперативний курс, в Золочеві 6-ти тижневий вищої освіти, львівська—курс для прелеґентів-популяризаторів.

ПРО ВИНИЩУВАННЄ НЕПИСМЕННОСТИ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

На днях появилась дуже цікава книжка, написана б. членом Головного Виділу А. Гарасевичем, п. н. „До питання ліквідації неписменности". (Видано в Москві, 1925, Стор. 23).

В ній містяться цікаві дати щодо ліквідації неписменности на Україні.

Автор виходить від декрету **радянської влади з 26. грудня, 1919, доповненого постановою** з 14. серпня, 1923, в якій сказано, щоб в десяті роковини жовтневої революції зліквідувати неписменність.

Автор стверджує, що неписменної людности на Україні нараховується тепер 65%. Значить, треба дуже великої праці, щоби перевести постанову декретів, головно, коли бесіда про село. На село припадає 3,341,000 осіб (крім малописменних) у віці від 18—35 років. Автор піддає відповідні проекти, котрі мають допомогти як найшвидшій ліквідації неписменности. Найважнійший проект дотичить примусу „самонавчання". Задля сеї цілі повинна „влада зробити постанову, що кождий громадянин, що находиться на радянській території, обовязково має самий подбати про се, аби навчитись читати і писати". Яко доповнення декрету така постанова „перейшла би з часом в побутовий звичай самонавчання". Далі подає автор вказівки, яким шляхом можна буде перевести самонавчанне.

Книжечка має ще й те значіннє, що автор згадуючи про ліквідацію неписменности присвятив чимало місця діяльности львівської Просвіти. Сих кілька сторінок написано дуже тепло з узглядненнем богатої і ріжнородної програми праці Просвіти.

До книжечки додано текст декрету.

СОКІЛ-БАТЬКО.

Сокіл-Батько почав 31 рік своєї діяльности. Успіхи 30-літної праці цего руханково-пожарничого товариства будуть зясовані у великій „Пропамятній Книзі", якої редакцію доручено проф. М. Федусевичеви.

Тут хочу представити коротко нарис праці Сокола-Батька за останний 1924 рік і першу чверть 1925 р. За той час старшина С.-Б-а відбула всіх засідань 37 і брало на них участь пересічно 12 членів. Усіх писем вплинуло 237, вислано 269. Членів (львівських) було 507.

Праця товариства веланя тим способом, що секції обговорювали біжучі справи на своїх засіданнях і приходили на виділ з готовими рефератами, просячи о затвердження або директиви. Инші біжучі справи підносили члени президії. Відчитувано письма філій і нечленів, призначувано делегатів до виїзду на провінцію або заступати товариства при всяких народних святах, ювілеях чужих товариств, академіях, закладинах домів.

З внутрішніх справ Товариства найбільше праці і дискусії вимагала справа статута. Зміни статута, пороблені президією і приняті Загальними Зборами, досі дотична власть не затвердила. Товариству не дозволено поширити свою діяльність на Волинь, Холмщину і Підляссе, утруднюється закладанне нових філій, переслідується вже істнуючі.

Нічим иншим тільки шиканою є факт, що поліція доси не звернула Соколови його прапора, забраного підчас Зелених свят на янівськім кладовищі в р. 1923.

Майдан.

Майдан був без сумніву найважнійшою справою Сокола-Батька. По довгих пертрактаціях нарешті на 2-ій нараді спільників з 28. березня 1924 заступник С. Б. др Волошин зумів полагодити спір у користь С. Б-а з тим, що Сокіл став власником 10/40 цілої площі. Через закупно дальшого уділу та площа ще поширилася і теперішний паркан уже не обнимає всеї посілости.

Справа присланих проф. Боберським $1000 на ціли Сокола порішена так, що Кр. Союз Кредетовий зобовязався виплатити ту суму з процентами до 1. липня 1925 р.

Для збільшення фондів на викупно майдану заложено за ініціятивою проф. С. Гайдучка „фонд ім. Івана Боберського" до якого б. ученики професора вплачують що найменше по 1 долярови. Для тої самої цілимає теж служити „Золота Книга," до якої вписуються всі українські громадяни, що яким небудь датком хочуть причинитися до закупна українського Городу у Львові. Для молоді будуть видані окремі золоті і срібні листки.

Мимо своїх скупих доходів С. Б. перевів у минулому році деякі адаптації на своїй площі. І так цілий майдан обсаджено деревцями, збудовано сторожівку, піддаша для видців, перекусню, одягальні, біжню, скочню і кола для [illegible]тів. Вкінці на весну вже добу[illegible] дова[illegible]

Тепер Сокіл приступає до будови [illegible] (проекту інж. Трача) і поправи шляху [illegible]. Крім того мають бути запроваджені на площі гігієнічні урядження а саме туші. На всі ці праці треба яких $2000. Тих грошей Сокіл не має і вся надія на позичку. Американські земляки дужеби прислужилися для справи української руханки, колиби позичили ті гроші. Майдан як свід урядженй, дасть певно гарні доходи і позичка буде в короткім часі звернена.

С[illegible] не лише тисячам [illegible] молоді, але й [illegible]

фестини, вистави, віча, запоріжські змагання та міжнародні зїзди.

По при майдан не забував Сокіл-Батько і про урядження руханкової салі. Салю відновлено, справлено нові ґімнастичні прилади.

Відбулися в ній такі курси: в березні пожарний курс (Л. Огоновський і І. Ігнат) та курс гор і забав рухових п-і О. Суховерської, курс тяжкої атлетики і шерму.

З прилюдних виступів на площі С. Б-а відбувся величавий руханковий фестин 22. червня з ріжноманітними вправами 8 відділів, і V запоріжські змагання, уряджені що-правда українським спортовим Союзом, але при живій участи Сокола-Батька. Такі змагання відбуваються що-року та мають для нас значіння малих олімпіяд. В програму входить атлетика, легка і тяжка та деякі спорти.

Руханковий попис відбувся дня 3. січня і випав незвичайно гарно мимо короткої підготовки. Секції Сокола-Батька працювали дуже справно, особливо Спортова. Організаційна Секція не могла розвинути успішніщої діяльности тільки через перешкоди з боку властей. Через те саме й провінція знеохочена і тяжко дається зорганізувати. Люди наші мало цікавляться Соколом, чого найкращим доказом були останні загальні збори Сокола-Батька з дня 7. березня 1924, на які з провінції не приїхав буквально ніхто. На збори прийшов повний виділ С.-Батька і кільканайцять львівських членів. Вони вислухували звітів секцій, що властиво не для них були призначені а для людей з провінції і селян, аби навчилися як вести працю.

Всеж таки ці Збори, хоч і малочисельні мали й реальні успіхи. А саме доповнено виділ новими людьми, енерґічними і повними ініціятиви. З кругів спорту увійшли до старшини тов. О. Навроцький (голова Укр. Спорт. Союза) як заступник голови С. Б-а, дальщий відомий борець і вчитель легкої атлетики Іван Волинець, вибраний господарем площі та Зенон Русин, голова клюбу наколесників, лещетар і ситківкар, як помічник господаря площі.

Та тісна співпраця руханки і спорту вийде певно на користь обом тим галузям фізичного виховання, а тим самим і цілого народу. На Заході руханка відділена від спорту, конкурують і нераз ворогують зі собою. Але у нас іще такий розділ не на часі.

Як бачать шановні читачі, праця Сокола-Батька є інтензивна та успішна, має краєве і національне значіння та заслугує не лише на моральне, але й матеріяльне піднертя всього громадянства.

Львів 2. цвітня 1925.

Тарас Франко.

ТВОРИ ТЕАТРАЛЬНІ

ЧОМУ В СТАРИНІ ЛЮДИ ПОПОВНЯЛИ САМОВБИВСТВА?

В списі імен самовбийців у старинних часах стрічаемо славних і визначних людей. Грецький фільозоф Арістотель, обвинувачений неприятелями за безбожність, зі страху перед карою смерти поповнив самогубство в Халькіс на Евбеї. Мистець життя, старинної елеґанції (званий „арбітер елеґанціюм") Петроній наслідком інтриг суперника Тіґеліна завдав собі смерть отворенням жил. Військовий трибун Като, що кермувався ціле життя прінціпами стоїцької фільозофії, після бою біля Тапсас, як побачив, що дальше не може боронитися і не міг пережити упадку републики, зробив кінець свому життю. Вчитель Неронів, Сенека, засуджений ним на смерть за участь у заговорі Пізона, випереджує сам виконання присуду, а славний граматик і олександрівський критик Арістарх, умірає добровільно голодовою смертю на Кипрі. Самогубством кінчать також: Дамокль, Зенон, Темістокль, Брут, Касій, Теренцій і Ганібаль. Але найголоснійшим із усіх самовбивств старинних часів є самогубство Мітрудата Великого, короля Понту, вченого і приятеля наук, що говорив двацятьдвома мовами народів, що були під його владою. Він теж мав винайти лікарство проти всяких отруй. Як бачимо, то понайбільше в старинних часах причиною самовбивств були понайбільше благодатні, патріотичні причини. Противно в наших часах причиною самогубств є алькоголізм і розпуста, одидичення й безробіття. Число самовбивств зростає все в відношенні, що перевисшає значно приріст населення і число випадків смерти природної. Здавалося би, що робітничі кляси, як такі що жиють у найбільше неприятливих услівях, повинніби виказати найбільше число самовбийників. Але так не є. Противно, пропорціонально найбільше інтеліґентних і маючих людей кінчить самовбивством. І то в міру розвитку цивілізації в даній країні стрічаемо більше людей, що не хочуть двигати життевого тягару. Признає теж д-р Вілієм Метюз у книжці „Цивілізація і самовбивство." В Европі, згідно зі статистикою, сто тисяч людей річно кінчить самовбивством. Тут не зачислено випадків самовбивств, затаєних старанно родиною самовбийника.

ВЕСЕЛИЙ КУТИК

— І він такий боягуз, якого лише можна собі уявити, якжеж він міг відважитися оженитися.

— Він не відважився відказатися.

Міщух на селі.

— Що то за жовта купа показується зпід снігу?

Селянин: Таж то солома...

Міщух: А дивіться! Чомуж ви так багато засіяли її?

Справедливе питанне.

Чоловік вернув додому пізно в ночі пяний. Жінка робить йому докори, а чоловік при цьому засипляє. Колиж чоловік пробудився вісім годин пізнійше, чує жінка каже йому: „То просто скандал, що ти робиш!", тому муж питається жінки: „Скажи, чи ти наново зачала, чи може ти все ще безперивно говориш від учера?"

У ворожки.

Чоловік прийшов із своєю молоденькою жінкою до ворожки.

— Скільки дітий будемо ми мати? — питається молода жінка.

— Ви, молода пані? Четверо.

— Славно! — каже чоловік.

— Та сподіюся я також.

— Ні, — каже ворожка, вдивляючися в долоню чоловіка — у вас бачу лише двоє.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ

Послідний Ногай.

(Історичне оповідання).

(Свобідно за Купером)

(5)

Тихоліз казав Крисі сісти на переді човна, дівчатам в середині. Сам сів при кермі. Мурат зсунув човен до решти у воду, Тихоліз пустив гребки у воду. Човен звернувся проти води. Тихоліз мав тяжку роботу. Дівчатам і Крисі що хвиля здавалося, що човном кине об скалу, або що він обернеться дном до гори. Нераз здавалося їм, що сили покидають Тихоліза; що він випустить гребки з рук, і човен поплиле стрілою назад, розібється об яку скалу. Але за кождим разом залізні рамена Тихоліза поборoли атак розбішеної води; за кождим разом, коли човен вже ось-ось загадав обернутися дном до гори, Тихоліз нахилившися в сей чи той бік, дав йому назад рівновагу. Нараз човен пірнув у саму шуму. Всі гадали, що їм вже кінець. Закрили руками очи, щоби не бачити своєї пропасти, в котру їх потягне вода, ані тої скали, об котру водний бовван кине їх. Коли гадали, що їм вже амінь, човен станув. Розкрили очі і побачили, що човен легко хитаеся на маленькій просторони спокійнісенької води посеред спінених бовванів, що по боках знимався в гору скалистий поріг, з котрого вода валила в низ. Сама середина порога була висша ніж його боки. Підіймалася в гору і виставала вперед. Сей причілок розколював ріку в горі водопаду на два рамена, котрі спадали по обох боках причілка. Тим то й в низу, по середині під самим причілком було спокійне плесо, завширшки на одну довжину човна, довге на дві. [illegible] плесо вскочив човен і [illegible]. Станув між кипучими спіненими бовванами води по боках, в куті порога з заду, і виринаючою з ріки скалою спереду.

— В сім острові перед нами наша домівка, — промовив Тихоліз. — До него човном не приступиш, бо перед ним підводна скала. Вона неначе замаскований міст до надводної скали-острова, бо покрита водою лише на яких пять шість цалів. Того я вам казав поскидати чобітки. Висідайте і хвилю заждіть, хоч по кістки, або й троха висше, в воді. Як привезу Ногаїв, заведемо вас в печеру.

[illegible] вийшли з човна і станули на скалі накритій водою.

— Чи не ліпше було би, як би ви зараз завели нас до печери, або взагалі на якесь сухе місце? — спитав Криса. — Деж дівчатам стояти так в воді!

— Я зробив би се, як би тут було до чого причепити човен. Бачиш, що нема до чого. Як поведу вас в печеру, то вода вхопить човен... Я скоро верну.

Човен з Тихолізом щез в піні шипоту.

— Що ми зробимо, як той Запорожець не верне? — зітхнула стурбована Христя.

— Чому не мав би вернути? спитав Криса.

— Човен може дуже легко розбитися.

— Не розбився з нами, то й з ними не розібеться. Коли тут їх домівка, то вони кождої днини роблять таку дорогу відси й сюди назад.

Справді не довго ждали. З піни висунувся човен і станув спокійно в плесі між раменами водопаду. В човні був Тихоліз з обома Ногаями. Ногаї витягли з човна сернюка і приступили до товариства.

— Заведіть їх в печеру, — Тихоліз промовив до Ногаїв, — бо я мушу сховати човен.

— Ходіть! — сказав Гамер беручи Варку за руку.

Варка здрігнулася і вихопила руку з його долоні.

— Инакше не можна, — промовив до неї Тихоліз. — Треба обійти сю скалу бродячи в воді. На скруті підводна скала, [illegible] мусимо йти, така вузка, що можеш сховзнутися. Тоді вода пірвалаб тебе і не булоб ратунку. Хтось сильний, що добре знає сю зрадливу стежечку, мусить вести тебе, цупко держачи. Одну мусить повести Гамер, другу Мурат. Ваш товариш або сам піде за вами, або підожде аж я верну і проведу його.

— Дівчата мабуть не мають до нас довіря, бо ми Татари, — Гамер промовив до Тихоліза по татарськи. — Не підуть з нами, як вас при тім не буде. Йдіть ви з ними, човен я сховаю.

— На обох Ногаїв можете покладатися як на рідного брата й батька! — Тихоліз крикнув до дівчат. — Татари не всі однакові. Не всі такі як Яман.

Варка, хоч по татарськи не розуміла, догадалася, що Гамер сказав Тихолізови. Злякалась, що обидила Ногаїв в такім скрутнім положенню їй самій і сестрі так їм потрібних. Рішилася направити свою похибку.

— Я ні на хвилю не сумнівалася, що вони вірні товариші, — відповіла і паленіючи простягла руку до Гамера. — Мене стрівожив сей гуркіт води. Ведіть мене.

Однак Гамер вже не чув сих послідних слів, або будьто би не чув. Він вже стояв в човні. Замість него Тихоліз взяв дівчину за руку і потягнув її за собою. За ними Мурат вів Христю. Позаду йшов Криса, притулившися до стіни. Обійшли скалу, першу її половину. Від [illegible] другої ділила її щілина, що сягала в глуб води. Щілина була на три стопи широка. В одній і в другій скалі була печера. Переступили щілину і знайшлися в печері другої скали. Печера могла помістити дуже вигідно до десять осіб. В однім її куті була велика купа ріща, в другім сухого моху. Гамер вернув і став розстелювати мох.

— Дівчата лягайте, бо ви непривичні і найбільше втомлені, — сказав Тихоліз. — Ми розпалимо огонь і будемо печи сернюка. Повечерявши, полягаемо спати, з винятком одного, котрий лишиться вартувати.

— А безпечно тут? — спитав Криса. — Татари не знають сего скритка?

— З винятком нас і вас ніхто не знає. Як не догадаються, що ми тут, то їм і через голову не прийде зазирати сюди. І не легко прийшлось би їм зайти аж сюди. З гори пливучи долі рікою, ніхто не годен приступити до нас, бо дорогу загороджує йому водопад. Вода кинулаб його на скалу і розторощилаб. З долу, як ви самі бачили, не аби яка штука пробитися крізь боввани і проміж скали. На добавок се не аби яка кріпость. З печери в першій скалі є щілини, крізь котрі можна стріляти. Там засядуть Ногаї і я з ними. Кождого, хто станув би на тім скалистім підводнім мості до нас, не мине наша куля, чи стріла. Як би напали на нас і кого з напасників оминула наша куля, так що він попав би в щілину між обома печерами, то зме[illegible] того куля Криси, котрий буде пильнувати входу до другої, вашої печери. Облога, чи бльокада нашої скали можлива тільки з сеї сторони, з котрої ми прийшли. В такім случаю ми могли би в ночи вихопитися відси отсим виходом.

Тихоліз підійшов до другого кінця печери і відхилив деркy, якої доси ніхто не замітив, бо в печері панував сумерк. Показався отвір і другий вихід на ріку просто порога водопаду.

— Сею протокою тяжше видобутися на беріг, ніж тамтою, — Тихоліз тягнув дальше, — але дві пари таких сильних рамен як мої і Мурата, проведуть човен крізь розгулюкану воду. Очивидно, при облозі се було би можливе тільки в ночи. В день ворог бачив би нас і вистріляв би.

Коли Тихоліз балакав, Гамер розстелював мох на леговище для дівчат. Мурат шкварив на огни послідок сернюка. Незабаром печеня була готова і товариство повечеряло. В печері лишилися дівчата з Крисою, Тихоліз з Ногаями відійшов до меншої печери в першій скалі. Мурат і Тихоліз полягали спати, на варті лишився Гамер. Час до часу наслухував, чи визирав крізь щілинки в скалі на ріку і знов сідав на камінь біля входу до першої печери. Спер лікті на колінах, голову на долонях і думав. Його дух став бунтуватися проти химер батька, котрий набив собі голову думкою, що предавне ворожба про будуччину Ногаїв торкається саме його сина.

[illegible]

ПРОТОКОЛ

XVI. Головної Конвенції У. Н. Союза почавшоіся дня 6. квітня 1925 в Rochester, N. Y.

(18)

ПОВНИЙ ЗВІТ З ЗАСІДАНЬ КОМІСІЇ ПРОСЬБ І СКАРГ,

[illegible] вибрана першого дня на Гол. 16. Конв. У. Н. Союза згідно зі статутом організації з пятьох членів.

(Продовження).

Просьбу Комітету в цілі купна фарми для п. Михайла Зазуляка, Комісія по точнім розгляненню і провіренню прийшла до заключення, що У. Н. Союз не може дати фінансової помочи, позаяк на се нема фонду в касі У. Н. С., а крім сього п. Михайло Зазуляк не є членом У. Н. Союза.

Просьбу Ілії Лисака, члена від. 292 У. Н. С. о закупно „Свободою" 21 тисяч картин „Франка-Драгоманова-Шевченка" за суму $3.127.00, або уділенне позички з каси У. Н. С. на повисшу ціль, Комісія по розслідженню сеї справи прийшла до заключення, що задля браку фондів як в „Свободі", так в касі У. Н. С., висше згаданої просьби не можна задосить учинити. Комісія похваляє працю і ціль доб. І. Лисака і пропонує, щоби кождий делегат купив бодай одну картину і поширив продаж тоїж в своїй місцевости. Також заряд „Свободи" щоби на відповідних услівях з добр. І. Лисаком, поширили продаж сеї так гарної картини поміж українським загалом в Америці.

Просьбу Теодора Федусь, делегата відділу 309, в справі статті, яка була поміщена в „Свободі" число 14 з 19-го січня 1925 р. на стр. 2, „Українці в Мексику", бажаннем Теодора Федуся було, щоби Конвенція ухвалила відповідну суму на поміч українській еміграції в Мексику, Комісія прийшла до заключення, що У. Н. С. не має на се фондів, а крім сего се справа загальна, котрою повинна заопікуватись організація „Обеднанне".

Справу Славянського Іміграційного Товариства в Ню Йорку, Н. Й., де наші іміґранти мають почасти опіку і поміч, Комісія по розгляненню письма, надісланого добр. А. Б. Коукольом, секр. і завідателем тоїж інституції, прийшла до заключення, що сею справою „Обеднанне" повинно заінтересуватися, для загального добра української іміграції в Америці.

Просьбу Петра Довгий, члена від. 370 У. Н. С., о уділенне зворотної помочи на покінченне науки у висшій американській інституції, Комісія розглянула і прихильно ставиться до сеї просьби, однак задля браку фондів на сю ціль, неможе робити рішаючого предложення Конвенції до вирішення і ухвали.

Просьбу Ілії Шпікули, делегата від. 221 У. Н. С., в справі уділення запомоги добр. Семенови Конійови в сумі $100.00, яку Гол. Уряд У. Н. С. був ухвалив на рівнім засіданню і невиплатив, Комісія по провіренню справи переконалася, що Гол. Уряд У. Н. С., помимо заправної ухвали, не міг виплатити висше згаданої суми студентови медицини добр. С. Конійови позаяк на се нема осібного фонду в У. Н. Союзі. Рівнож і Комісія в сій справі не може [illegible] на се не буде [illegible] фонду на подібні цілі в касі У. Н. Союза.

Просьбу дел. Йосифа Сенчишин з Клівленд, О., від Українського Банку „Ukr. Bldg & Loan Ass'n", щоби У. Н. С. льокував свої ощадности в сім банку, Комісія уважає, що ся справа належить до Гол. Екз. Комітету У. Н. С. полагодити після вимог стейтових законів і приписів статута У. Н. С., а не до Конвенції. Комісія поручає віднестися [illegible] Н. С. [illegible] для добр. Юрія Андрейка (сина покійного [illegible] Дмитра Андрейка), який студіює медицину в Берліні, Німеччина, просить о зворотну запомогу $1.000 для згаданого студента з каси У. Н. Союза. За Комітет підписані дд. С. Дембіцький і Осип Білоган. Комісія провірюючи справу висше згаданого Комітету, прийшла до заключення, що задля браку фонду на сю ціль, не може бажаної помочи просячому уділити під сю пору.

Просьбу Антона Батюка, члена У. Н. С. з Тейлор, Па., о уділенне зворотної помочи з каси У. Н. С., на покінченне університетських наук в Пітбурґ, Па., Комісія переглянула всі її предложені свідоцтва і письма і виражає повне вдоволення і признанне з поступу, який зробив добр. А. Батюк в науці, однак задля браку фонду на ціль науки в касі У. Н. С., Комісія не може бажаної помочі уділити.

Просьбу Гната Палажія, члена від. 65 У. Н. С. з Елізабет, Н. Дж., який просить о уділенне зворотної пожички з каси У. Н. С. на покінченне висших студій в Італії, по перегляненню всіх свідоцтв просячого, Комісія висказує повне признанне просячого за його поступ в студіях, що є гордостю для У. Н. С. мати таких членів в організації, однак задля браку фонду степендійного в касі У. Н. Союза, Комісія не може наразі уділити матеріяльної помочи просячому.

Просьбу Йосифа Ірзи, члена від. 181 У. Н. С. з Манвіл, Р. Ай., о уділенне його синови Тимкови Йосифови Ірзі матеріяльної помочі на покінченне науки в американських школах, Комісія розглянула просьбу і по провіренню прийшла до заключення, що задля браку фонду на сю ціль в касі У. Н. С., помочи просячому не може уділити.

Просьбу Михайла Полянського, члена від. 316 з Рочестер, Н. Й., о уділенне запомоги синови Максимови Полянський, на покінченне медицини, Комісія просьбу розглянула і провірила, однак прийшла до заключення, що задля браку фонду в касі У. Н. С. на сю ціль, як також задля протестів внесених до Гол. Канц. У. Н. С. відділів У. Н. С. з Оборн і Рочестер, Н. Й., Комісія не може задоволити бажання просячого.

По перегляненню просьб о степендії для просячих студентів членів У. Н. Союза, Комісія предкладає і просить Хвальну Конвенцію ухвалити на сю ціль відповідний фонд в касі У. Н. Союза, під назвою „Народний Фонд". З сього фонду можна уділяти стипендії (зворотні позички) для членів У. Н. С. на покінченне наук у висших колеґіях чи університетах. Головному Урядови У. Н. С. поручити полагоджуванне просьб і уділюванне стипендій за порукою, так, щоби сей фонд не зістав вичерпаний так, як і попередних часів. За стипендиста повинен хтось поручитися і бути відвічальним матеріяльно перед Гол. Урядом У. Н. С. так, що коли стипендист не зверне пожичену йому суму з каси У. Н. С., тоді ручитель за нього мусить заплатити до каси У. Н. Союза.

Комісія покінчила свою працю в суботу дня 11-го квітня 1925 р. о год. 12.30 пополудни. Комісія полагодила 97 справ її поручених, і ухвалила запомог з фонду убогих на суму $3.533 для членів У. Н. Союза.

Seneca Hotel, Rochester, N. Y.

4|11, 1925.

о. Л. Левицький, предс.; **Мих. Угорчак,** секр.; **Д. Капітула, Ів. Пеленський і Вас. Онишків,** чл. Комісії Просьб і Скарг.

Увага. З припоручення Предс. Комісії П. С. сей повний звіт я зладив до протоколу, який друкується в „Свободі", з точними інформаціями, щодо вступу і побрання запомоги членів У. Н. С., котрих просьби були полагоджені на Конвенції. Всі потрібні інформації я отримав в канцелярії У. Н. С. від головних секретарів, і за їх поміч в сій цілі щиро їм дякую. Для лучшого перегляду і практичнійшого рекорду, сей звіт друкується вповні разом і не є поділений по днях так, як писано на конвенції.

Мих. Угорчак,
секр. Ком. П. і С.

ДОПИСИ.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Поклик до всіх Українців Пасейку, Клифтону, Ґарфілд, Атенія, Нюарк, Джерзи Сиці, Ню Йорк і околиці.

Земляки! Ділимося з Вами вісткою, що заходом Тов. Української Січи, від. 182 У. Н. С., в Клифтон, Н. Дж., скликано на день 25. м. м. представників пасейських товариств і братств задля скликання всенародного українського віча в справі політичного положення всіх українських земель і конкордату, то є насильно накиненого Ватиканом удару на українську церкву і на весь український народ, що тепер знаходиться під ляцьким ярмом. Представники майже всіх товариств і братств зійшлись до салі української школи. На нарадах представники були отсі:

1) Від Тов. Укр. Січ, від. 182 У. Н. С., Дмитро Лещишин і Лесьо Сисин.

2) Від Бр. св. О. Николая: Василь Сметана, Ілько Фединяк і Василь Коваль.

3) Від відділу Провидіня: Сергій Винярський, Іван Живицький і Мих. Онишкевич.

4) Від Укр. Банди: Ів. Барна.

5) Від співацького товариства ім. Лисенка: Мих. Швець і Іван Живицький.

6) Від Бр. св. І. Хрестителя, від. 97 У. Н. С., Михайло Припхан, Мих. Табачук і Василь Сметана.

7) Від укр. гр. кат. парохії св. О. Николая: Йосиф Сагайдак, Іван Дидьо й Ілько Фединяк.

8) Від Тов. Січи ім. Б. Хмельницького: Мих. Пипюк, Петро Харко і Мих. Швець.

Настрій нарад представників був бадьорий. Гр. Д. Лещишин і Л. Сисин обяснили зібраним вагу і ціль скликання всенародного віча, щоб український народ сказав своє слово, **чи годиться на нове поневоленне українського народу апостольською столицею;** чи будемо спокійно мовчати про нові наруги. Представники вислухали спокійно і майже всі забирали голоси в сій справі і одноголосно згодилися скликати віче на день 24. мая с. р. Ухвалено запросити бесідників слідуючих: п. Омеляна Ревюка редактора „Свободи" і п. Матія Хандогу редактора „Народного Слова".

Українці! Нашу споконвічну, зрошену кровю предків наших землицю, віддано на поталу ворогам Ляхам, Москалям і Румунам, не питаючись нас яко правного власника сих земель чи ми згідні з сим, чи ні. Признали нашу Батьківщину в ріжних договорах на поталу ворогам. Дозволили їм знищити, спольщити, змосковщити, зрумунщити наш народ. Замало ще ляцьких тортур, замало шибениць, замало таборів смерти, замало договорів і приказів світських европейських державних чинників на нашу загибіль! Бачучи, що не всилі убити українського духа і велитня українського народу світськими чинниками, то взялась ще до сього і духовна власть, себто Ватикан.

Папа римський заключив з Польщею договір, званий конкордатом, на шкоду українського народу. Се голова католицької церкви, наслідник Христа, замісць держатись засади Христової науки та ширити братерство і любов; замісць накартати Польщу за насиля над українським народом, за замиканне українських церков і висвяченне їх на костели, за нелюдські середньовічні тортури над безвинним українським народом — то св. отець папа римський ще благословить Польщу за ті учинки; заключує договір з дикунами XX-го століття, з ляхами, на цілковите знищенне українського народу.

Тут знову повторився версайський і риський договір, де без волі українського народу **Апостольська столиця віддала** український народ мов звязаних баранів на поталу ляхам. В згаданім **конкордаті римський** папа віддає українське священство і українську церкву під світську власть польської держави. Се значить, єпископи мають бути потверджені польським президентом і мусять перед ним зложити присягу на вірність ляцькій державі; по церквах молитись за польську державу, і святкувати польські свята 3-ого мая.

Тепер коли Польща заключила конкордат з Римом треба бути тільки хрунем як звісний Ільків, щоб про се мовчати.

Український поневолений народе! Українські всечесні Отці духовні!

Силою конкордату Вас, отці духовні, не зважаючи на Вашу академічну освіту поставлено нарівні з возьними польських судів, з ключниками польських криміналів; поставлено одним замахом слугами польської держави, тої держави, котра на Ваших очах гнобила і гнобить все, що українське. Коли Ви на вільній землі Вашингтона, де польська і римська власть далеко від Вас, приймете сей удар спокійно, то сподівайтеся, що вкоротці прикажуть Вашим собратам ще говорити проповіди по польськи, а може ще і по латині відправляти.

Ви вийшли з народу, народови служити маєте, і з цим покривдженим народом маєте разом йти боронити його честь і достоїнство! Чи услухаєте голосу народу, се Ваша річ. Чи будете мовчати про конкордат, залежить від Вас! Але народ український не буде мовчати! Народ український не прийме конкордату, бо він смерть для нас.

Силою конкордату українське священство і народ повинні святкувати польські державні свята „тршецего мая" у всіх грецько-католицьких церквах на Україні під Польщею. В день 3-тього мая мають відправляти богослужения; молитись за Польщу і її президента та проповіди говорити за її велич і її драптиву конституцію. Силою конкордату українські єпископи мають присягати на вірність польській державі і взивати український народ до покори й вірної служби Польщі.

Це факт! Так хоче Польща, так хоче Рим, котрий і Бога силкується взяти на поміч, щоби знищити український народ. Яка підлість. Яка наруга. **Тому підписаний передвічевий комітет взиває всіх Українців без ріжниці релігійних чи партійних переконань, прибути на се віче, котре відбудеться в Пасейку, Н. Дж., 24-ого мая с. р. о 2. годині попол. в галі української школи при 212 Перзидент Стріт, Пасейк, Н. Дж.**

Український Народе: — Доволі мовчати про кривди нашого народу! Найгірший сей чоловік, котрого зневажають, опльовують, бють та копають, а він мовчить. Ломіть польсько-римські кайдани! Боронім честь українського народу!

Боронім український народ і українську церкву! Отже кому лежить на серці добро і воля українського народу, всі на віче!

Вічевий давін тривоги кличе всіх синів і дочок України сказати своє слово протесту і рішучости.

Тому день 24-ого мая хай буде у нас днем перемоги.

ЗА ПЕРЕДВІЧЕВИЙ КОМІТЕТ:

Дмитро Лещишин, Лесьо Сисин, Йосиф Сагайдак, Михайло Припхан, Михайло Табачук, В. Сметана.

Другі укр. часописі: Народну Волю, Народне Слово й Америку просимо о передрук.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Ювилей товариства ім. Володимира Великого.

Тов. ім. князя Володимира Вел., відділ ч. 130 У. Н. Союза, обходило 21-і роковини свого основання панахидою, по помершихх членах у церкві св. Юра, а опісля святочним концертом — в неділю, дня 3. мая с. р.

Святочний концерт відчинив коротким привітом голова товариства, п. Солтис, почім др. Цегельський сказав святочну промову, в якій зобразив діяльність сего товариства, вагу організації взагалі і ідейні цілі звязані з іменем Володимира Великого. Товариство істнує вже 21 [illegible] другим з черги укр. товариством [illegible] головою був п. Андрій Вовк, а членів зразу було 20. Тепер є їх около сотки. Товариство виплатило 13½ тисяча долярів запомог, посмертного та жертв на народні цілі, а має около 5½ тисяча долярів майна. На нім показуєсь вага організації. Товариство брало участь в усіх народних акціях — загальних і місцевих. Воно придержуєсь національної ідеї і плекає народні та державні укр. традиції — маючи собі за взір Володимира Великого.

Програму концертову виконали десятка співаків б. „Укр. Нац. Хору" під проводом п. Павловського та солісти пп. Троїцька, Стеценкова, Троїцький, Гребенецький, Щит та пяніст п. Стембер. Всіх точок було 12, а через додатки зробилось їх поверх 20. Хор співав то як мішаний, то знов як мужеський. Найкраще, прямо пречудово, випали мішаний хор „Туман хвилями"... з опери Лисенка „Утоплена" та „чоловічий" (себто: мужеський) квартет „Прометей" Стеценка. Але й инші хори, як „Ой горе калині" (Кошиця), „Веснянка" (Лисенка), „Ой у полі вітер віє" (полтавська нар. пісня), „Реве та стогне", „Стелися барвінку", „Ой, лопнув обруч" і пр. випали бездоганно, прекрасно. Співали в хорі пп. Троїцька, Стеценкова, Ординська, Стемберова, Троїцький, Щит, Якубенко, Ординський, Гребенецький, Шандровський та дириґент п. Павловський.

П-ні Троїцька та Стеценкова виконали викінчено Лисенковий дует на сопран і мецосопран „Праля" та „Пливе човен", — тісами пані та п. Щит (тенор) відспівали прекрасне тріо „Ночувала хмарка", п-ні Троїцька співала дуже гарно „Калину" та „В неділеньку в ранці", п. Троїцький (тенор) Стеценка „Вечірню пісню" та „Scoth Song" (по англійськи) та п. Гребенецький (бас) „Реве та стогне" (сольо Лисенка) і „Ой не шуми луже". Публика заслужено оплескувала артистів та викликувала їх по два-три рази.

П. Стембер акомпанював а крім того грав фортепянове сольо Чайковського „Dance Characteristique" та Ледова „Самограйка" — як звичайно: викінчено.

Концерт закінчено співом „Ще не вмерла Україна". Всі розходились дуже вдоволені, бо се був справді музичний бенкет. По концерті була товариська забава з танцями.

Гість.

[illegible] В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.